୪

ପ୍ରମୁଖ ରାଜନୈତିକ ମତବାଦ

ଏହି ବିଭାଗରେ ତୁମେ ଉଦାରବାଦ, ମାର୍କସବାଦ ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବ । ଉଦାରବାଦ ଓ ମାର୍କସବାଦ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆସିଲା । ଉଦାରବାଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୌରବମୟ ବିପ୍ଳବ ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଏହା ପଶ୍ଚିମ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଭାବରେ ଆମ ସହିତ ରହିଅଛି । ମାର୍କସବାଦ ଉଦାରବାଦ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ସମାଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଭାବରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି । ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ଋଷିଆରେ ବିଭାଜନ ଫଳରେ, ମାର୍କସବାଦ ଏହାର ଲୋକପ୍ରିୟତା ହରାଇ ବସିଲା ଯଦିଓ ଗାନ୍ଧିବାଦ ଉଭୟ ଉଦାରବାଦ ଓ ମାର୍କସବାଦ ନୀତିର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ, ଏହା କେତେଗୁଡିଏ ବିକଳ୍ପ ମତବାଦ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଅଛି ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି ବିଭାଗଟି ପଢ଼ିସାରିଲା ପରେ ତୁମେ –

- ଉଦାରବାଦର ଅର୍ଥ ଓ ଲକ୍ଷଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବ ।
- ମାର୍କସବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବ ।
- ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱାତ୍ମକ ବସ୍ତୁବାଦ,ଐତିହାସିକ ବସ୍ତୁବାଦ, ଉଦବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ, ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱ, ବିପ୍ଳବ, ସର୍ବହରାର ଏକଛତ୍ରବାଦ ଓ ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରିବ ।
- ଲେନିନ୍ ଓ ମାଓଙ୍କର ମାର୍କସବାଦ ପ୍ରତି ଅବଦାନ ବିଷୟରେ ଜାଣିବ ।
- ମାର୍କସବାଦର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପାରିବ ।
- ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ରାଷ୍ଟ୍ର, ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ, ଗଣତନ୍ତ୍ର, ସ୍ୱଦେଶୀ, ନ୍ୟାସ ବ୍ୟବସ୍ଥା, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଉପରେ ମତର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପାରିବ ।
- ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ସାଧନ ପାଇଁ ସାଧୁ ଉପାୟର ଗୁରୁତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପାରିବ ।
- ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ସ୍ୱରାଜ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଅହିଂସାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିପାରିବ ।
- ବର୍ଣ୍ଣବୈଷମ୍ୟକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିରୋଧ ଏବଂ ହରିଜନ ଓ ଦଳିତମାନଙ୍କର ଉନ୍ନୟନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ପ୍ରୟାସ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିପାରିବ ।

୪.୧ ଉଦାରବାଦ

ଉଦାରବାଦ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ରାଜନୈତିକ ଚିନ୍ତାଧାରା । ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଉଦାରବାଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଛି । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଏହା ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପାହାଚ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଅଛି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା ନୈତିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଏକାନ୍ତ ସତ୍ୟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ମନା କଲା । ଗୌରବମୟ ବିପ୍ଳବ ରାଜାଙ୍କର ଦୈବୀ ଅଧିକାରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲା ।

ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ସମାନତା ଭାତୃଭାବ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କଲାବେଳେ ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କଲା ।

୪.୧.୧ ଉଦାରବାଦର ଅର୍ଥ

ଲାସ୍କିଙ୍କ ମତରେ "ଉଦାରବାଦକୁ ବିଶ୍ୱାସ ଅପେକ୍ଷା ଏକ ମନୋବୃତ୍ତିର ପ୍ରକାଶ କହିବା ଅଧିକ ସମୀଚିନ । ଏହା ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମାଏ । ଏହି ଅନୁରାଗ ବଳପୂର୍ବକ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସହନଶୀଳତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏପରିକି ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଓ ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ମନେ ହେଉଥିବା ମତାମତକୁ ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏହା ବାସ୍ତବିକ ଏକ ବିରଳ ମାନବୀୟ ଗୁଣ" । ସାର୍ଟୋରୀ କହିଛନ୍ତି "ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ଉଦାରବାଦ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା, ନ୍ୟାୟିକ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଓ ସାମ୍ବିଧାନିକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ବାସ୍ତବତା" କୋଏର୍‌ନରଙ୍କ ମତରେ "ଉଦାରବାଦ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧିକୁ ନେଇ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ହୁଏ । ବ୍ରୀଟାନିକା ଜ୍ଞାନମଣ୍ଡଳଙ୍କ ମତରେ ଉଦାରବାଦ ଏକ ଭାବଧାରା, ଯାହା ଶାସନର ନୀତି ଓ ପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ, ସମାଜର ସାଙ୍ଗଠନିକ ଉପାୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀର ଜୀବନଧାରାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସହ ଅଙ୍ଗୀକାର ବଦ୍ଧ କରେ ।"

ଉଦାରବାଦ ହେଉଛି ଏକ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ତତ୍ତ୍ୱ । ଏହା ସାଧାରଣତଃ ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସଂସ୍କାର ଆଣିଥାଏ । ଏହା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ତତ୍ତ୍ୱ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରେ । ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ସମକ୍ଷରେ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ । ଏହା ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ମତବାଦ । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସରକାର, ଲୋକମତ ଅନୁସାରେ ସରକାର, ଆଇନ୍‌ର ଶାସନ, ବିକେନ୍ଦ୍ରି କରଣ, ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ନିର୍ବାଚନକୁ ସମର୍ଥନ କରେ । ପରିଶେଷରେ ଆମେ ଉଦାରବାଦର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋକପାତ କରୁ ଯାହା ଫଳରେ ଉଦାରବାଦର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝିବାରେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଉଦାରବାଦ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷବାଦର ସମର୍ଥକ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ସମାଜ ଯାହା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ବୈଷମ୍ୟକୁ ବିରୋଧ କରେ । ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଏହା ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଅର୍ଥନୀତି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାଲିକାନାକୁ ସମର୍ଥନ କରେ । ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଏହା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦାୟିତ୍ୱବାନ୍ ସରକାର ଓ ମୁକ୍ତ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାରାଳୟ ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦିଏ ।

୪.୧.୨ ଉଦାରବାଦର ଲକ୍ଷଣ

ଆମେ ଉଦାରବାଦର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷଣକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଛେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

୧। **ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା:** ଉଦାରବାଦ ହେଉଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଉପରେ ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଏହା ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବେ ଭଲପାଏ । ଉଦାରବାଦୀଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବ୍ୟକ୍ତିର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏକହା ଜଣକର ଉନ୍ନତିର ମାର୍ଗ ଅଟେ ।

୨। **ବ୍ୟକ୍ତି କୈନ୍ଦ୍ରିକ ମତ :** ଉଦାରବାଦ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ଓ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାରବାଦୀଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ । ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସଂଘର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରହିଛି । ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ର ଯାହା ଚାରିପଟେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଘୂରି ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

୩। **ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତି :** ଉଦାରବାଦୀ ମୁକ୍ତ ବଜାର ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରବକ୍ତା ଅଟେ । ଯାହାକୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଭିତ୍ତିକ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବଣ୍ଟନ ଓ ବଜାର ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ।

୪। **ସୀମିତ ରାଷ୍ଟ୍ର :** ଉଦାରବାଦ ସୀମିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦିଏ । ଉଦାରବାଦୀଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ସୃଷ୍ଟି । ଏହା ସର୍ବାଧିକାରୀ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ବିରୋଧ କରେ । ସେମାନଙ୍କର ମତରେ ଅତ୍ୟଧିକ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୀମିତ । ଲକ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସୀମିତ ହେଲେ, ଏହାର କ୍ଷମତା ସୀମିତ ହେବ ।

୫। **ପରମ୍ପରାକୁ ବିରୋଧ :** ଉଦାରବାଦ ପରମ୍ପରାକୁ ବିରୋଧ କରେ । ଉଦାରବାଦ ପୁନଃଜାଗରଣ ଓ ସଂସ୍କାର ନୀତିରୁ ସୃଷ୍ଟି । ଉଦାରବାଦ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସମର୍ଥନ କରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ଚଞ୍ଚଳ ଓ କର୍ମଠ ।

୬। **ଗଣତନ୍ତ୍ର :** ଉଦାରବାଦ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଅଟେ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଲୋକମାନଙ୍କର ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ସରକାର । ଏହା ଏକ ସରକାର ଯାହା ସମ୍ବିଧାନ ଓ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହା ଏକ ସରକାର ଯାହା ଆଇନର ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ । ଏହା ଏକ ସରକାର ଯାହା ଲୋକମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରେ । ମାକ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମତରେ ଉଦାରବାଦ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏକ ମିଳିନ ।

୭। **କଲ୍ୟାଣବାଦ :** ଉଦାରବାଦ କଲ୍ୟାଣମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ । ରାଷ୍ଟ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହା ହେଉଛି ଉଦାରବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଜନ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଛି ସମାଜସେବା ରାଷ୍ଟ୍ର ।

୪.୧.୩ ଉଦାରବାଦର ଦୁର୍ବଳତା

ଉଦାରବାଦ ନିଜେ ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା । ଏହା ଗୋଟିଏ ପଟେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ାଇଲା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ପଟେ ସମାନତା ସପକ୍ଷରେ ମମୁକ୍ତି କରେ । ଏହା ଗୋଟିଏ ପଟେ ବଜାର ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ କାମ କରିବା ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ପଟେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ବିଷୟରେ କହିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ପଟେ ଏହା କୁହେ ସମ୍ପତ୍ତି ଦଖଲ କରିବାରେ ଅସୀମିତ ଅଧିକାର ଅନ୍ୟପଟେ ଯେଉଁମାନେ ବେକାରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଲାଭର ଭାଗ ଉପରେ ଦାବୀ କରେ । ଗୋଟିଏ ପଟେ ଏହା ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତି ଉନ୍ନତି କଥା କହିଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ପଟେ ଏହା ସମତାବାଦୀ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦିଏ ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୪.୧

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧। ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକମାନେ ନୈତିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ __________ ସତ୍ୟଭାବେ ମାନିବା ପାଇଁ ମନା କରିଥିଲେ ।

୨। ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ __________, ସମାନତା ଓ ଭାତୃଭାବକୁ ବଡ଼ ରାଜନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲା ।

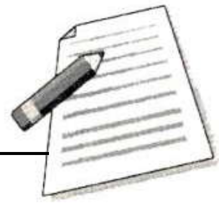

Notes

୩। ସପ୍ତଦଶ -ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ _________କୁ ନାସ୍ତିସୂଚକ ଉଦାରବାଦ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

୪। ମାକ୍ ଗଭର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମତରେ ଉଦାରବାଦ ଦୁଇଟି ଉପାଦାନକୁ ନେଇ ଗଠିତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏବଂ _________ ।

୫। ଉଦାରବାଦ ଅର୍ଥନୀତି _________ ଅର୍ଥନୀତି ଅଟେ ।

୬। ଉଦାରବାଦ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ସାମାଜିକ _________ ରାଷ୍ଟ୍ର ।

୭। ଉଦାରବାଦ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ _________ ଶ୍ରେଣୀର ଅଟେ ।

୪.୨ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ (Marxism) :

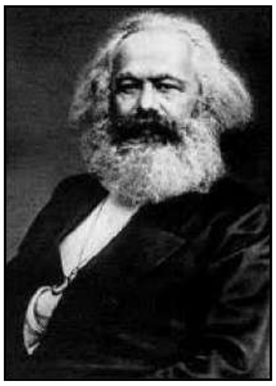

କାର୍ଲମାର୍କସ
(୧୮୧୮-୧୮୮୩)

ସପ୍ତଦଶ ଓ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳରେ ଅନେକ କଳ କାରଖାନା ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଉତ୍ପାଦନ ଫଳରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ଶ୍ରମିକ କାରଖାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେଉଥିଲା । ଅତ୍ୟଧିକ ଘଣ୍ଟା କାମ କରିବା ବସ୍ତିରେ ଜୀବନ ବିତାଇବା ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ରହିବା, ଶୋଷଣର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଧନୀ ଓ ଗରୀବ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅସମତାର ଶୀକାର ହେଉଥିଲା । କାର୍ଲମାର୍କସ୍ ଓ ଫେଡ୍ରେରିକ୍ ଏଙ୍ଗେଲେସ୍ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଖରାପ ପ୍ରଭାବ ବିଷୟରେ ଉପଲବ୍ଧ କଲେ ଓ ଏହା ମଧ୍ୟରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମାଜବାଦ ବା ମାର୍କସବାଦ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମାର୍କସ୍ ଓ ଏଙ୍ଗେଲେସ୍‌ଙ୍କ ପରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତି ଅବଦାନ ରହିଲା ସେମାନେ ହେଲେ ଲେନିନ ଓ ମାଓ ଜଡ଼ଙ୍ଗ ।

୪.୨.୧ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଓ ଏହାର ମୌଳିକ ନୀତି

ମାର୍କସବାଦ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଉଦାରବାଦ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଶ୍ରେଣୀର ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଅଟେ । ଏହା ଏକ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ତତ୍ତ୍ୱ ଅଟେ । ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହିଁକି ହେଉଛି ଏବଂ କିପରି ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ? ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ହେଉଛି ବସ୍ତୁ ଏବଂ ଏହା ତର୍କ ସଙ୍ଗତ ବସ୍ତୁବାଦ ମାଧ୍ୟମରେ ହେଉଛି ।

ମାର୍କସବାଦ କେତେଗୁଡିଏ ମୌଳିକ ନୀତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ସେଗୁଡିକ ହେଲା –

୧। ପୃଥିବୀରେ କୌଣସି ଜିନିଷ ମନକୁ ମନ ଘଟେ ନାହିଁ । ଆମେ ଯାହା ଦେଖୁଛେ ତାହା ପଛରେ କିଛି କାରଣ ଓ ଫଳାଫଳର ସଂପର୍କ ରହିଛି । ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ହେଉଛି ସମାଜର ମୂଳ । ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଛି କାରଣ ଓ ଉତ୍ପାଦକ ହେଉଛି ଫଳାଫଳ ।

୨। ପ୍ରକୃତ ଉନ୍ନତି ହେଇଛି ବସ୍ତୁଗତ ଉନ୍ନତି (ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି) ଉତ୍ପାଦକ ମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତିରୁ ପ୍ରକୃତ ଉନ୍ନତି ଜଣାପଡ଼େ ।

୩। ବସ୍ତୁଗତ (ଅର୍ଥନୈତିକ) ଅବସ୍ଥା ଉଭୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଓ ସମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏକ ଉଚ୍ଚତମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୪। ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ / ବସ୍ତୁଗତ ଉନ୍ନତି ସମୟରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ କର୍ମ ଚଞ୍ଚଳ ଜୀବ ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥିର କରେ । ମାର୍କସ୍ କହିଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଇତିହାସରେ ଜନ୍ମ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଇତିହାସ ତିଆରି କରନ୍ତି ।

୫। ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀ ସାଧାରଣତଃ ବିରୋଧୀ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଚଲନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମାର୍କସ କହିଛନ୍ତି ଆଗଉଥିବା ସମାଜ ସର୍ବଦା ପୂର୍ବ ସମାଜଠାରୁ ଉନ୍ନତି ।

୬। ଆନ୍ଦୋଳନ ଅର୍ଥ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ସେମାନେ ନାସ୍ତି ସୂଚକ ଶକ୍ତି ନୁହଁନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମାର୍କସ୍ ମତରେ ସେମାନେ ଇତିହାସର ଚଳନଶୀଳ ଶକ୍ତି ଅଟନ୍ତି । ଆନ୍ଦୋଳନ ସମାଜକୁ ଉଚ୍ଚତର ଉନ୍ନତିରେ ପହଞ୍ଚାଇଥାଏ ।

୭। ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ସମାଜର ଫଳ, ତେଣୁ ଏହାକୁ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗଠନ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଲୋକ ଦୃଢ଼ କଠୋର ଓ ଶୋଷିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଟେ । ଏହା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ହାତରେ ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ସଦୃଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମାଜରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ରକ୍ଷା କରେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସମାଜବାଦୀ ସମାଜ, ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ଇଚ୍ଛାକୁ ରକ୍ଷାକରେ । ସେହି ସମୟରେ ସମାଜବାଦ ସମାଜ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଲୟ ହୁଏ ।

ମାର୍କସ୍ ମତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଲୟ ଅର୍ଥ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଲୁପ୍ତ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ମତରେ ସାମ୍ୟବାଦ ହେଉଛି ସମାଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୋପାନ ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକ ତାର ମନମୁତାବକ କାମ କେର ଏବଂ ସେମାନେ ଯାହା ଚହାଁନ୍ତି ତାହା ପାଆନ୍ତି । ନିଜର ଦକ୍ଷତା ଅନୁସାରେ ପ୍ରାପ୍ୟ ପାଇଥା'ନ୍ତି ।

୪.୨.୨. ମାର୍କସ୍‌ବାଦର ମୁଖ୍ୟାଂଶ

ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ତତ୍ତ୍ୱ ମଧରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥାଏ ।

ଦ୍ୱନ୍ଦାତ୍ମକ ବସ୍ତୁବାଦ (Dialectical Materialism) : ଦ୍ୱନ୍ଦାତ୍ମକ ବସ୍ତୁବାଦ ହେଉଛି ସାଧାରଣ ନୀତି ନିୟମ ଯାହା କାହିଁକି ଓ କିପରି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ସେ ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ । ଦ୍ୱନ୍ଦାତ୍ମକ ପଦ୍ଧତି ଓ ବସ୍ତୁଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଦ୍ୱନ୍ଦାତ୍ମକ ବସ୍ତୁବାଦ ତିନୋଟି ପଦ୍ଧତିକୁ ନେଇ ଗଠିତ ।

ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ : ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ସେପରି ସମାଜରଏକ ମୌଳିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ମାର୍କସ୍‌ସିଷ୍ଟଙ୍କ ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧରେ ଥିବା ସାମାଜିକ ସଂପର୍କକୁ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ କୁହାଯାଏ ।

ଉତ୍ପାଦକ ଶକ୍ତି : ଉତ୍ପାଦକ ଶକ୍ତି ଯେଉଁସବୁ ଉପାଦାନକୁ ନେଇ ଗଠିତ ସେଗୁଡିକ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ସହିତ ଜଡିତ ।

ଏହା ଅତି ସାଧାରଣ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଉଲ୍ଲେଖ କରେ ସମସ୍ତ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ ବିରୋଧିମାନଙ୍କ ମଧରେ ସଂଘର୍ଷକୁ ନେଇ ଯାହା ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅର୍ଥନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନେଇ ଉତ୍ପାଦନର ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ଓ ଉତ୍ପାଦକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧରେ ସଂଘର୍ଷର ସୂତ୍ରପାତ ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତିରେ ଶୀର୍ଷତମ ସମୟରେ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା । ନୂତନ ଉତ୍ପାଦନ ପଦ୍ଧତି ଉଭୟ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ଓ ଉତ୍ପାଦନ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧରେ ସଂପର୍କର ଉନ୍ନତି କରେ, ଯାହା ଗୋଟିଏ ଶୀର୍ଷ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତିର ସ୍ଥାନରେ ହୋଇଥାଏ ।

ଐତିହାସିକ ବସ୍ତୁବାଦ : ଐତିହାସିକ ବସ୍ତୁବାଦ ମଧ ଇତିହାସର ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଭାବରେ ଜଣାଯାଏ । ତର୍କ ସଂଗତ ବସ୍ତୁବାଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଯାଇ କାର୍ଲମାର୍କସ୍ ସମାଜର ଇତିହାସକୁ କେବଳ ବସ୍ତୁବାଦୀ ବା ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ତ୍ତ ଐତିହାସିକ ବିଭବ ଗୁଡିକ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ । ମନୁଷ୍ୟ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଖାଏ ଓ ଏହି ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରେ । ଅର୍ଥ ବା ସମ୍ପଦ

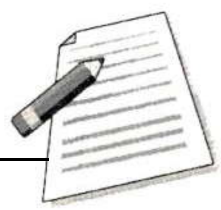

Notes

ଉପାର୍ଜନ କରିବା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ । ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବଣ୍ଟନ ଏବଂ ବିନିମୟ ପ୍ରକୃତରେ ସମାଜ, ସମାଜରେ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କ୍ରିୟା ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳ କାରଣ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ସମାଜର ଇତିହାସ ହିଁ ବସ୍ତୁ ସର୍ବସ୍ୱ ବସ୍ତୁଭିତ୍ତିକ ଓ ବସ୍ତୁକୈନ୍ଦ୍ରିକ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଧର୍ମ ଓ ଆଇନ ବି ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭାବରୁ ମୁକ୍ତ ନୁହିଁନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂଘର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଘଟେ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷରୁ ନୂତନ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୁଏ । ଏଣୁ ସମାଜର ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ବିକାଶ ଓ ବିଳୟ ସୁଖ୍ୟତଃ ବସ୍ତୁକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଘଟିଥାଏ ।

ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ (Theory of Surplus value) : ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ ହେଉଛି ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଅନ୍ୟ ଏକ ଲକ୍ଷଣ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ କେବଳ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା ଉତ୍ପାଦନ କରେ ତାହା ପାଏ ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ରବ୍ୟର ବଜାର ଦରରୁ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଶ୍ରମିକର ମଜୁରୀ ବା ମୂଲ୍ୟବାଦ ଦେଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଯେଉଁ ମୂଲ୍ୟ ରହେ ତାହାକୁ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅତି ସାଧାରଣ ଭାବେ ଶ୍ରମିକ ପାରିଶ୍ରମିକ ପାଇଲାବେଳେ ମାଲିକ ଲାଭ ପାଇଥାଏ । ସେହି ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ଧନୀକୁ ଧନୀ କରାଏ ଓ ଗରିବକୁ ଗରିବ । ଏହି ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ସମାଜରେ ତିଷ୍ଠି ରହନ୍ତି ।

ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ (Theory of Class Struggle) : ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ମାର୍କସ୍‌ବାଦର ଅନ୍ୟତମ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ସମାଜର ଇତିହାସ ହେଉଛି ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷର ଇତିହାସ । ଇତିହାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରତିଟି ସମାଜ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଧନୀ ଏ ଅନ୍ୟଟି ନିର୍ଦ୍ଧନ । ଶ୍ରେଣୀ ସମାଜର ଲକ୍ଷଣ ହେଉଛି ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ବିହୀନ ସମାଜରେ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ନଥାଏ କାରଣ ସେହି ସମାଜରେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ନଥାନ୍ତି । ସମାଜରେ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ସାଧାରଣତଃ ତିନି ପ୍ରକାରର:- ଅର୍ଥନୈତିକ, ବିଚାରଧାରା ଓ ରାଜନୈତିକ ।

ବିପ୍ଳବ (Revolution) : ବିପ୍ଳବ ସପକ୍ଷରେ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ମତ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷର ଚରମ ଅବସ୍ଥା ହେଉଛି ବିପ୍ଳବ । ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ବିପ୍ଳବ ହେଉଛି ଇତିହାସର ଏକ ଚଳନ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ସେତେବେଳେ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ ଓ ଉତ୍ପାଦକ ଶକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଉତ୍ପାଦନ ପଦ୍ଧତିକୁ ନେଇ ଯଦି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ସଂଘର୍ଷ । ସେମାନେ ସମାଜର ଗୋଟିଏ ଆମୂଳଚୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥା'ନ୍ତି ସଂଘର୍ଷ ସାଧମରେ । ବିପ୍ଳବ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରତୀକ । ଏହା ସମାଜକୁ ଉନ୍ନତିର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇଥାଏ । ମାର୍କସ୍‌ବାଦୀମାନଙ୍କ ମତରେ ବିପ୍ଳବକୁ ଏକ ଅସ୍ତିବାଚକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବରେ ସମ୍ମାନ ଦେବା କଥା ।

ସର୍ବହରାର ଏକଛତ୍ରବାଦ (Dictatorship of the Proletariats) : ସର୍ବହରାର ଏକଛତ୍ରବାଦ ଅର୍ଥ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ଶାସନ । ସମାଜବାଦ ସମାଜରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯାହା ପୁଞ୍ଜିପତି ସମାଜକୁ ଅନୁସରଣ କରେ । ସମାଜବାଦ ସମାଜରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଏକଛତ୍ରବାଦ ଯାହା ଗୋଟିଏ ପୁଞ୍ଜିପତି ସମାଜରେ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କର ଏକଛତ୍ରବାଦ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅଟେ । ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ତାଙ୍କ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯେପରି ଶାସନ ଚଳାଉଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରମିକମାନେ ସମାଜବାଦ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଶାସନ ଚଳାଉଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଓ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଥରେ ସମାଜବାଦ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଗଲେ ଶ୍ରମିକ ସମାଜର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ । ଏହା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଲେନିନ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ସର୍ବହରାମାନଙ୍କର ଏକଛତ୍ରବାଦ ପୁଞ୍ଜିପତି ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଗୁଣରେ ଭଲ ।

ଶ୍ରେଣୀ ବିହୀନ ସମାଜ (Classless Society) : ସମାଜବାଦ ସମାଜର ବିଲୁପ୍ତ ପରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିହୀନ ସମାଜର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଶ୍ରେଣୀ ବିହୀନ ସମାଜର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସମସ୍ତେ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରମିକ ସେମାନଙ୍କର

Notes

ଦକ୍ଷତା ହିସାବରେ କିଏ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ କିଏ କାରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଓ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ପ୍ରାପ୍ୟ ପାଇବ । ସାମ୍ୟବାଦ ସମାଜ ଯେ କି ସମାଜବାଦ ସମାଜକୁ ଅନୁସରଣ କରେ । ଏହା ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ସମାଜ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରବିହୀନ ସମାଜ ହୋଇଥିବ ।

୪.୨.୩. ମାର୍କସ୍‌ବାଦର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା

ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଉଭୟ ଏକ ଦର୍ଶନ ଓ ଚଳଣି ରୀତି ଅଟେ । ଯାହା ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଧାରଣା ପାଇଁ ଏକ ଅସ୍ତିସୂଚକ ଛତା ଅଟେ । ଏହାର ଭାବନା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଚୀରକୁ ଟପି ଯାଇଛି । ଏହାର ବିରୋଧାଚରଣ ଏହାକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିଛି ପ୍ରଶସଂକମାନଙ୍କ ପରି । ଯଦିଓ ଏହାର ଅନେକ ଦୁର୍ଗୁଣ ରହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ପରିବର୍ତ୍ତନ କେବଳ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ । ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ଫଳରେ ସମାଜର ଉନ୍ନତି ହୁଏ । ଇତିହାସ ଏହାର ସାକ୍ଷୀ ଅଟେ । ବସ୍ତୁଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜର ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ଖାଦ୍ୟପାଇଁ ବଞ୍ଚନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ବିନା ମନୁଷ୍ୟ ବଞ୍ଚିପାରିବ ନାହିଁ । ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଜାତୀୟ/ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାବନାର ଶକ୍ତିକୁ ନଜର ଅନ୍ଦାଜ କରିଛି । କହିବାକୁ ଗଲେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ନିଜର ପୈତୃକ ସଂପତ୍ତି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ମାର୍କସ୍ କହିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପିତୃମାତୃହୀନ କରିଦେବ । ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ନ୍ୟୁନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । କହିବାକୁ ଗଲେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗଠନ ।

ମାର୍କସ୍‌ବାଦର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଦାୟକ । ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ବିଫଳ ହୋଇଛି । ଏହା ମୂଖ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି କୈନ୍ଦ୍ରିକ ମନୋବୃତ୍ତି, ସର୍ବହରାର ଏକଛତ୍ରବାଦ, ସାମ୍ୟବାଦ ଦଳ ଏକଛତ୍ରବାଦରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସାମ୍ୟବାଦ ଦଳ ଏକଛତ୍ରବାଦ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକଛତ୍ରବାଦରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଯଥା– ଷ୍ଟାଲିନ୍ କିମ୍ବା ମାଓ ମିଖାଇଲି ଗର୍ବାଚାଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୋଭିଏତ୍ ଇଉନିୟନ୍‌ରେ ସଂସ୍କାରର ବିପ୍ଳବ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦ ଶେଷର ଆରମ୍ଭ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ଏହା କେବଳ ଇଉରୋପ ମଧ୍ୟରେ ନ ରହି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲା । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ୍ କେତେଗୁଡିଏ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଉଦାରବାଦ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ କଲା ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୪.୨

ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

୧। ମାର୍କସବାଦ _________ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା । (ସାମନ୍ତବାଦ, ପୁଞ୍ଜିବାଦ)

୨। _________ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଅଟେ । (ଶ୍ରମିକ, ଧନୀକ)

୩। ମାର୍କସ୍‌ବାଦୀଙ୍କ ପାଇଁ _________ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତି / ସାମାଜିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳକ ଉପାଦାନ । (ରାଜନୈତିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ବସ୍ତୁ)

୪। ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉତ୍ପାଦନର ସଂପର୍କ _________ ର _________କୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ । (ବଳ, ଉତ୍ପାଦନ, ବିପରିତତା, ସଂଶ୍ଳେଷଣ)

୫। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଠାରୁ ତାଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ _________ ଅନୁସାରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । (କାର୍ଯ୍ୟ, ଆବଶ୍ୟକତା) ସମାଜବାଦର ଲକ୍ଷଣ ।

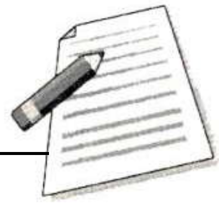
Notes

୬। ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ________ ଅନୁସାରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ସାମ୍ୟବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ଅଟେ । (କାର୍ଯ୍ୟ, ଆବଶ୍ୟକତା)

୭। ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କ ପାଇଁ ବିପ୍ଲବ ହେଉଛି ଇତିହାସର ________ । (ଆରମ୍ଭ, ଶେଷ)

୪.୩. ଗାନ୍ଧୀବାଦ

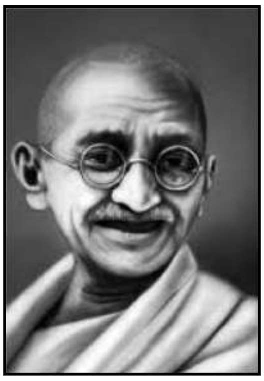
ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ

ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଥିଲେ । ସେ ଦୀର୍ଘ ତିରିଶି ବର୍ଷ (୧୯୧୭ ରୁ ୧୯୪୭) ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଦାର୍ଶନିକ ଯେ, କି ସେ ସମୟରେ ଅନେକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଭାବଧାରାକୁ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ଚିନ୍ତାଧାରା ଯୋଗାଇ ଥିଲେ ।

ଗାନ୍ଧୀବାଦକୁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବନା ବା ଚିନ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟରେ ବିଚାର କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ । ସେ ପ୍ଲାଟୋଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ । ତାଙ୍କୁ ସକ୍ରେଟିସ୍ କୁହାଯାଇପାରେ । ସେ ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ । ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ବୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହିପାରିବ । ସେ ମିଲ ବା ମାର୍କସ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ । ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଗୁରୁ ନାନକ କହିପାରିବ । ମାର୍କସ୍‌ବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ଉଦାରବାଦୀ, ଉଦାରବାଦୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ମାର୍କସ୍‌ବାଦୀ, ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦୀ, ସମାଜବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀ । ବାସ୍ତବବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ । ଆଦର୍ଶବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ବାସ୍ତବବାଦୀ । ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଚାରଧାରାର ସେ ଏକ ସଂଯୋଗ ଥିଲେ ।

୪.୩.୧ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଗାନ୍ଧୀ ଏକ ସମାଲୋଚକ

ଗାନ୍ଧୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ସମାଲୋଚକ ଥିଲେ । ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବାସ୍ତୁବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲେ, କାରଣ ଏହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦିଏ । ସେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏକ ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପ୍ରାଣୀ ଭାବରେ ବିବେଚିତ କରୁଥିଲେ ଯାହାର କେବଳ ମାଂସ ରହିଛି କିନ୍ତୁ, ଆତ୍ମା ନାହିଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ମତ ଯେ ସେହିସବୁ ରାଷ୍ଟ୍ର କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ତାଙ୍କ ମତରେ ରାମରାଜ୍ୟ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ନୀତିଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ସେ ବସ୍ତୁବାଦ ଶିଳ୍ପାୟତ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱଦେଶୀ, କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଓ ନ୍ୟାସୀକରଣ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ।

୪.୩.୨ ରାଷ୍ଟ୍ର, ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଓ ନ୍ୟାସୀକରଣ

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସମାଜରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅବସ୍ଥିତିକୁ ପସନ୍ଦ କରୁ ନଥିଲେ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ର କୈନ୍ଦ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ବିପ୍ଲବ ଅଟେ । ଏହା ଏକ ଆତ୍ମାବିହୀନ ଯନ୍ତ୍ର । ଗାନ୍ଧୀ ଜଣେ ନିରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀ ଦାର୍ଶନିକ ହିସାବରେ ଏହି ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସେ ନିରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀ ଯେ କି, ସବୁ ପ୍ରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ବିରୋଧ କରେ । ନିରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀତା ଏକ ଆଇନ୍ ବିହୀନ ତତ୍ତ୍ୱ ଯାହା ଅରାଜକତାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଏହା ରାଷ୍ଟ୍ର ସରକାର ଓ ଆଇନର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରେ ।

Notes

ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଅହିଂସା ରାଷ୍ଟ୍ର ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦିଏ । ଯାହା (୧) ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି (୨) ସମାଜର ଏକତା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଭାବନା ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ଭାବନା ଅଟେ । ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ଅର୍ଥ ତଳ ସ୍ତରରୁ ଉପରି ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷମତାର ହସ୍ତାନ୍ତରୀ କରଣ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମତରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରି କରଣର ମୌଳିକ ପ୍ରକୃତି ହେଲା ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ତଳୁ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିବା ପରି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଅନୁସାରେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବ । ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ରାମକୁ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବ । ଗ୍ରାମରୁ କ୍ଷମତା ଉପରି ସ୍ତରକୁ ଯାଇ ଶେଷରେ ଜାତୀୟ ସରକାର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବ ଏବଂ ଜାତୀୟ ସରକାର ଗୋଟିଏ ସମନ୍ୱୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରିବ । ତେଣୁ ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ହେବ ନାହିଁ, ତାହା ଗ୍ରାମ କରିବ । ଯାହା ଗ୍ରାମ ଦ୍ୱାରା ହେବ ନାହିଁ ତାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର କରିବ । ଯାହା ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାର ଦ୍ୱାରା ହେବ ନାହିଁ ତାକୁ ଜାତୀୟ ସରକାର କରିବ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ରାମରାଜ୍ୟର ଭାବନା ଏହା ଯେ ଏହା ଏକ ନିଜସ୍ୱ ପରିଚାଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଉଁଠାରେ ସମସ୍ତେ ନିଜର କର୍ତ୍ତା ଏବଂ କେହି ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କର କ୍ଷତି କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ନୀତିର ଅର୍ଥନୈତିକ ଦିଗ ରହିଛି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷମତାର ହସ୍ତାନ୍ତରୀକରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଗ୍ରାମର ଅର୍ଥନୀତି ଗ୍ରାମୀଣ କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନୟନ ମାଧ୍ୟମରେ ହୋଇପାରିବ । ସେ ଗ୍ରାମ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶୀ ହେଉଛି ପ୍ରଥମେ ନିଜ ପଡ଼ୋଶୀର ସେବାକୁ ଜଗତର ସେବା ବୋଲି ବିବେଚନା କରିବା ଓ ବିଦେଶୀ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ପାଦିତ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କରିବା ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ ଦେଶୀୟ ଶିଳ୍ପର ପୁନଃଉଦ୍ଧାର କରିବା ଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ଖାଇବା ପାଇଁ ପାଇ ପାରିବେ । ତାଙ୍କ ମତରେ, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରୁଥିବା ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଅଳ୍ପ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ରହୁଥିବା ପୁଞ୍ଜିଭୂତ ଧନକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ନ୍ୟାସୀକରଣ ଚିନ୍ତାଧାର ସ୍ମରଣୀୟ ଥିଲା । ଏହା ସ୍ମରଣୀୟ ଥିଲା କାରଣ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଧନୀକ ଓ ଶ୍ରମିକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଆନ୍ତରୀକପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ରର ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପପତି, ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ନ୍ୟାସ ଯାହା ସେମାନେ ଅକ୍ତିଆର କରନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମତରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ମାଲିକ ନୁହଁନ୍ତି, ସମସ୍ତେ କାମ କରନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରମିକ ଜଣେ ଯାହା କରେ ତାହା ସେ ପାଏ । ଲାଭ ମାଲିକର ନୁହେଁ, ଏହା ରାଷ୍ଟ୍ରର ନିଯୋକ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ନ୍ୟାସ ମାଲିକ ନୁହଁନ୍ତି । କର୍ମଚାରୀ ହେଉଛନ୍ତି ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ଉପାଦାନ ଶ୍ରମିକ କ୍ରୀତଦାସ ନୁହଁନ୍ତି ।

୪.୩.୩ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉପାୟ (End and Means)

ଗାନ୍ଧୀବାଦ ବା ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଦର୍ଶନର ସମଗ୍ର ସତ୍ତା ନୈତିକତା ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉପାୟ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାର ଦୁଇଟି ପାର୍ଶ୍ୱ ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଉପାୟ ଅଧିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଉପାୟ ହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରେ । ଉପାୟ ବିଶୁଦ୍ଧ, ନୀତିଯୁକ୍ତ ଓ ଯଥାର୍ଥ ହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ହେବ । କିନ୍ତୁ ବିପରୀତ କ୍ରମେ ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ, ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଥିଲେ ମୁଁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବି ନାହିଁ ଯଦି ଏହା ରକ୍ତପାତ ଦେଇଆସେ ମୋ ପାଇଁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ଅହିଂସା ଆସେ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ମାକି ଆଭେଲି ନଥିଲେ । ମାକି ଆଭେଲିଙ୍କ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉପାୟକୁ ଯଥାର୍ଥ କରାଏ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉପାୟ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଯଥାର୍ଥ କରାଏ ।

Notes

୪.୩.୪ ସମାଜ ଓ ସର୍ବୋଦୟ

ଗାନ୍ଧୀବାଦ କେବଳ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ଧାର୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଏହା ଏକ ସମାଜ ଭିତ୍ତିକ ତତ୍ତ୍ୱ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ସମାନତାର ଦର୍ଶନ, ସମାନତାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ନିରଙ୍କୁଶ ସମାନତା । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଭାବେ ବ୍ୟକ୍ତି ସମୂହ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ ସମାଜରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ, ସମାଜ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈଶ୍ୟମତାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବ ଯାହା ଜାତି, ଶ୍ରେଣୀ, ଲିଙ୍ଗ ଓ ଧର୍ମ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ । ଆମେ ଜନ୍ମ ହେଉଛୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବରେ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ନୁହଁ କି ମୁସଲମାନ୍ ନୁହଁ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ ଗୋଟିଏ ଜାତି, ଗୋଟିଏ ଧର୍ମ, ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ, ଗୋଟିଏ ବଂଶ, ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ତାହା ହେଉଛି ମାନବିକତା । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈଷମତାକୁ ମାନୁ ନଥିଲେ ସେ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ଉନ୍ନତି ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ, ପୁରୁଷ ଅପେକ୍ଷା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ହରିଜନ ଓ ଦଳିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

ସର୍ବୋଦୟ ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ସମାଜବାଦର ଅନ୍ୟ ନାମ । ପରସ୍ପର ତ୍ୟାଗ ଓ ମେଳଦ୍ୱାରା ଏକ ସର୍ବୋଦୟ ସମାଜ ଗଠନ ହେବ ଯେଉଁଥିରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବିକାଶ ଘଟିବ । ଅହଂକାର ଅପେକ୍ଷା ସହାନୁଭୂତି ଓ ସହଯୋଗ ଏବଂ ନେବା ଅପେକ୍ଷା ଦେବା ଅଧିକ ଗରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା ନିମନ୍ତେ ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟର ବର୍ଜନ କରି ସ୍ୱଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ସର୍ବୋଦୟ ଅର୍ଥ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦୟ ବା ଉନ୍ନତି । ଏହା ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି କାମନା କରେ ।

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ୪.୩

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । (ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ)

୧। ଗାନ୍ଧୀଜୀ କେଉଁ ପ୍ରକାର ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରବକ୍ତା ଥିଲେ ?

୨। ନିଯୋକ୍ତା ଓ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ମଧରେ ସୁସଂପର୍କ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କେଉଁ ପ୍ରକାର ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଥିଲେ ?

୩। କେଉଁ ପ୍ରକାର ନାମରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅନୁସୂଚୀତ ଜାତିମାନଙ୍କ ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲେ ।

୪। ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉପାୟର କେଉଁ ଦୁଇଟି ଦିଗ ରହିଛି ?

୫। କ'ଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଥିଲା ବିଶେଷ କରି ଗରୀବମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଥିଲେ ?

ତୁମେ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା କଲ

ଏହି ବିଷୟରେ ତୁମେ ତିନୋଟି ମୂଖ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ତତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଥା ଉଦାରବାଦ, ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଶିକ୍ଷା କଲ । ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାଣିଲୁ ଯେ ଉଦାରବାଦ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସାମ୍ବିଧାନିକ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପର୍ଣ୍ଣ ସରକାର ନାଗରିକର ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱାଧିନତା ସ୍ୱାଧୀନ ସମ୍ବାଦ, ଆଇନ୍‌ର ଶାସନ, ନିରପେକ୍ଷ ନ୍ୟାୟପାଳିକା, ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରେ । ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଜାଣ ଯେ ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଯାହା ସମାନତା ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣର ଅନୁପସ୍ଥିତି ଗୋଟିଏ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଅର୍ଥନୀତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି । ତୁମେ ଜାଣ ଯେ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅସୁବିଧାର ସାମାଧାନ ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଚିନ୍ତାଧାରାର ମିଶ୍ରଣ, ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଅଟେ ।

ପାଠ୍ୟାନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ

୧। ଉଦାରବାଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

୨। ରାଷ୍ଟ୍ରର ବିଲୁପ୍ତର ଅର୍ଥ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଯାଏ ?

୩। ତର୍କ ସଂଗତ ବସ୍ତୁବାଦ ମାର୍କବାଦର ଏକ ଲକ୍ଷଣ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କର ।

୪। ମାର୍କସ୍‌ବାଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଆଲେଚନା କର ।

୫। ଗାନ୍ଧୀଜୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ସମାଲୋଚକ ଏଥିରେ ତୁମର ସହମତ ରହିଛି କି ?

୬। ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ରାମରାଜ୍ୟ କ'ଣ ?

ବିଷୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀର ଉତ୍ତର

୪.୧

୧। ନିରଙ୍କୁଶ

୨। ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା

୩। ଉଦାରବାଦ

୪। ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ

୫। ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ

୬। ସେବା

୭। ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ

୪.୨

୧। ପୁଞ୍ଜିବାଦ

୨। ଶ୍ରମିକ

୩। ବସ୍ତୁବାଦ

୪। ଶକ୍ତି, ଉତ୍ପାଦନ

୫। କାର୍ଯ୍ୟ

୬। ଆବଶ୍ୟକ

୭। ଆରମ୍ଭ

୪.୩.

୧। ରାମରାଜ୍ୟ

୨। ନ୍ୟାସ କରଣ

୩। ହରିଜନ

୪। ଉପାୟ

୫। ସର୍ବୋଦୟ

ପଠ୍ୟାନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସର ସୂଚନା

୧। ୪.୧.୧.

୨। ୪.୨.୧

୩। ୪.୨.୨

୪। ୪.୨.୩

୫। ୪.୩.୧

୬। ୪.୩.୨